Број 269 270 | У Новом Саду, у петак 5. (18) децембра 1908. | Година XLIII.

»Застава« излази сваки дан двапута, а недељом свецем и данима иза недеље и свеца једаред.

Цена је за Угарску кад се јутарњи и вечерњи лист заједно шаље за један месец 2 круне 70 пот. а за три месеца 8 круна.

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ЛИСТ СРПСКЕ НАРОДНЕ РАДИКАЛНЕ СТРАНКЕ.

ЗАСТАВА

(Јутарњи лист.)

За егласе плаћа се 12 пот. од сваке врсте оваких ситних 'слова,

Уредништво »Заставе« је у кући г. Ј. Чавића Администрација »Заставе« налази се у кући где је Милетићева штампарија у главној ул. бр. 22

Поједини јутарњи бројеви стају 2 потуре.

ИЗДАЊЕ „РАДА“ ДЕОНИЧАРСКОГ ДРУШТВА У РУМИ

Шта је ново!

(Писмо уредништву „Заставе“.)

XLVII.

У аустријском сабору претресају анексију Босне и Херцеговине. Била је и о томе реч: Шта мисли народ у тим земљама? Неко се жали, што га нису питали.

Нису га питали и неће га питати. Али је народ казао јасно шта мисли. Он ћути. А то ћутање каже све.

Иначе су биле три депутације, које су се захваљивале на анексији. Српска, католичка и мусломанска.

Многи чланови српске депутације, које је водио др. Лаза Димитријевић, плакали су у Будимпешти као мала деца. Дрхтало им је тело, дрхтала јабучица у грлу и очајно су говорили: „Нас су преварили други, а ми смо преварили народ.

У католичкој депутацији било је трећина попова и фратра. Било је два трговца, који продају у својим крчмама пољупце нафарбаних и полунагих девојака. А било је таквих 5 трговкиња. Било је око 30 ситних крчмара и крчмарица, који то исто раде, само немају дозволу на то. А иначе, без неколицине, свима су морали да купе ново одело од чизама и опанака па до шешира. Да су путовали о трошку земаљске владе, о том не треба ни говорити . . .

Муслиманска депутација била је — најмногобројнија. Њу је предводио начелник сарајевски: Есад Кулиновић ефенди. Знате ли ко је он био? Угледан човек, коме су се мусломани клањали и поштовали га Данас, после депутације он је потпуно мртав. Пролазе поред њега и најсиромашнији мусломани и не поздрављају га.

Министар-председник Векерле доказивао је угарском сабору да домољубље захтева, не замерити данас ничему, што се тиче анексије, јер су тешке прилике.

Напротив! Истину на среду! Домољубље не може захтевати да један другоме лажемо у очи и обмањујемо се.

* * *

У Бечу су устали и генерали и цивили, па доказују по новинама: Мора се повећати број регрута Мора се и иначе трошити много више на ратне сврхе но до сад. А то све — да би се одржао мир. Морамо бити страшни, да нас нико не би напао.

Хм! Ми обични људи држимо да је војска за рат, а не за мир. Али „нови касапи под реп кољу“. Знам да међу крадљивцима постоји пословица, да је само крадено месо слатко. Сваки измисли оно, што му треба.

Тако је и с том пословицом, да војску требамо за мир. Ја да сам посланик аустријског сабора, па да ишту повећање војске „због одржања мира“, ја бих им казао: Да господа траже војску за рат, ја бих им дао, јер за рат треба војске, али кад траже војску за мир — не усвајам.

Због чега да се правимо снажни и страшни? „Снажан“ хоће мало и да подвикне слабијему, хоће мало и да анектира, те ето готове неприлике.

Швајцарска нема војске, али да је ко нападне, сви би били најбољи и најодушевљенији војници.

Ја сам зато, да се сви министри закуну на „божије заповеди“. „Не пожелај ништа туђе“. Не чини ником зла, и онда не треба ни мислити на повећање регрута ни на рат, а камоли за мир.

* * *

Прича један ратар из Славоније:

— Знате кад су били пре две три недеље код нас они хрватски кортеши.

— Какви хрватски кортеши, пре две-три недеље?

— Па за бога они, који су нас звали у општинску кућу и говорили нам: Какви Срби? Откуд сте ви Срби? Овде је Хрватска.

— Та бог те видио, оно нису били хрватски кортеши. Оно су били судски истражитељи.

— Е гле молим те! Мени се учинили кортеши. Сасвим су тако говорили као да су хрватски кортеши, а не судски истражитељи.

Анексија Босне и Херцеговине у аустријском сабору.

У аустријском сабору изнет је тако рећи изненада предлог о анексији Босне и Херцеговине. Колико је год говорника зборило, сваки је хтео нешто друго. И кад буду говорили многи говорници сваки ће хтети нешто друго. То најбоље сведочи, да анексију Босне и Херцеговине није изазвала никаква државна потреба, већ управо неоправдане и неозбиљне тежње, па сад народи аустроугарске монархије не знају шта да раде с њоме. Само Словенци и Хрвати држе заједно, траже да се Босна и Херцеговине и још мало више прикључе „Хрватској“. Србин Бељак противи се анексији Босне и Херцеговине, јер држи да те земље у оквиру аустроугарске монархије не би биле сретне. И ако је у аустријском сабору пала многа реч против анексије, и ако се скоро нико ни с ким не слаже шта да буде са Босном и Херцеговином, то још не значи, да ће предлог о анексији пропасти у аустријском сабору. Аустријска влада даће свакоме по мало за право, сваком ће нешто обећати, разуме се за будућност и велика већина задовољиће се са празном надом и гласати за анексију. Тако бар изгледа данас, а крај ћемо видети.

*

Први је говорио принц Лихтенштајн Држи, да сваки посланик треба да призна анексију Босне и Херцеговине Само једно неможе да се призна. Несме се признати да Угарска има каква права на Босну и Херцеговину. Он поштује историјска права, али не поштује застарела и изгубљена права. Истина је, да је Угарска једно време поседавала Босну и Херцеговину, али је доцније изгубила не само те земље него је Турска подјармила још и Угарску. Историјско право Угарске престало је Пре се може говорити о историјском праву Аустрије, под принцом Евгеном, који је са немачком и словенском војском потукао Турке, посео је неко време и Босну. Откад постоји заједница Угарске и Аустрије, у тој компанији давала је Аустрија војске и новца 70 постотака, а Угарска само 30 постотака. Босна и Херцеговина не смеју да припадну ни Швабама (употребио је ту реч), ни Мађарима, ни Аустрији, ни Угарској, него морају д бити самоуправу под уједињењем српско хрватског народа, а под скиптром владаревим. (Хришћанске социјалисте и Словени одобравају). То треба да буде цел, јер велики део југословенске расе, који подпада под управу Његовог Величанства живе у Банату, Славонији, Хрватској, Далмацији, и то заокружење хрватства, треба да се допуни анексијом Босне и Херцеговине (Боже мој! Банат и Хрвати. Пр. ур. „З“) Велики део задаће испуњен је. Уједињење Срба и Хрвата напредује. Што се томе противе Србија и Црна Гора то нас не буни.

Др. Шустерчић (Словенац) у име јужно-словенског клуба тражи да се Босна и Херцеговина присаједине осталим славенским земљама под круном аустроугарског владара, и д све те југословенске земље сачињавају засебну државоправну област. Он је у тој ствари са послаником Лагињом поднео предлог о уставности Босне и Херцеговине. Босанско-херцеговачки сабор мора имати додира са угарским и аустријским сабором. Језик мора бити српско-хрватски. „Не сме се дозволити да у Будимпешти скувају попару, коју ми после треба да поједемо“.

Посланик Немец (Чех) замера што је Аустрија анектирала Босну и Херцеговину, а није питала народ Босне и Херцеговине, нити аустријски и угарски сабор Прави виновник је надбискуп Стадлер, који је тражио анексију, да може боље ширити католицизам Говорник као Чех не би волео да дође под Русију, јер се Руси не брину за Словене Жели да дође до конференције великих сила, а на тој конференцији Аустроугарска да учини све, само да избегне рат Он је за то, да се сабору даде право, да одлучује о рату и миру.

Посланик Малик (Великонемац) не прима овај предлог о анексији. Жели да се Босна и Херцеговина заједно са Далмацијом припоје Угарској

Посланик Лагиња као члан југословенског клуба заступа оно исто, што и Шустерчић. Доказује, да не постоји Угарска држава већ постоји државна заједница Аустрије и Угарске. Мађари држе као да су они сами у стању да државоправно уређују Угарску како је њима воља, а да Аустрија ту неће имати речи. То не стоји Ми не дозвољавамо да се историјска права Аустрије повреде. Потребно је, да се Босна и Херцеговина анектира у ако хоћемо мира. Нек Србија и Црна Гора буду самосталне али хрватско-српски народ треба да се уједини, било Србија и Црна Гора потпадну под Аустроугарску, или да Хрвати и Срби потпадну под Србију и Црну Гору, Аустроугарска треба своје Хрвате и Србе да уједини са Босном и Херцеговином. Ако то не учини изгубиће и њих. Босна и Херцеговина сачињавају географску целину са осталим словенским земљама у монархији. Ту треба почети. Морају и Мађари нешто попустити, и Немци нешто попустити, па да се та целина створи. (Принц Лихтенштајн упада у реч: Дакле тријализмус!) Ја нећу да кажем твијализмус, јер тај би израз многе побунио Али кажем: Босна Херцеговина, Далмација, Хрватска и земље у којима живе Славени, то су земље једнога народа. Ми хоћемо у овој монархији и даље да живимо, али као народ. Хоћемо да влада одговори, шта мисли, о овим нашим жељама. А кад буде, да се то питање решава, хоћемо да се пита и хрватски сабор. (Јужно-словенски посланаци одобравају)

Посланик Клофач (Чех) доказује да Босна и Херцеговина треба да буду самосталне земље под скиптром аустроугарског владара, (персонална унија). Тражи мира а не рата, и гласаће против анексије.

Посланик Перић (Хрват) доказује како Хрвати имају историјска права на Босну и Херцеговину и с тога се по себи разуме, да је требало анектирати те замље. Тражи да се Босна и Херцеговина придруже Хрватској, так ће постати Хрватска грудобран против противника монархије и монархија ће имати у Босни и Херцеговини добру пијацу за своју робу.

Посланик др Душан Бељак (Србин) доказује, како Срби сачињавају заједницу. Срби у Босни и Херцеговини не радују се анексији, јер виде како рђаво живе Срби у овој монархији, нарочито у Угарској. Кад се догодила анексија Србе нису питали и он се са законским предлогом о анексији не слаже

Анексија Босне и Херцеговине и независна Бугарска Аустроугарска и Турска.

У Бечу су већ од неколико дана много расположенији, што је између Турске и Аустроугарске поново дошло до преговора. Зна се тек, да је до њих дошло тиме, што је Аустроугарска пристала да преговара о новчаној отштети Турској за анексију Босне и Херцеговине и што се упустила у преговоре без обзира на бојкот аустријске робе, који још увек траје. Ну

то расположење доста кваре гласови о турским захтевима, по којима Турска тражи, да Аустроугарска прими на себе 150 милијона франака турског државног дуга. По неким вестима Аустроугарска нуди 50 милијона франака. „Фосове Новине“ пак јављају, да је велики везир Ћамил паша, када је задњи пут преговарао са аустроугарским послаником Палавичинијем, изјавио, да Турска тражи 75 милијона франака. Надају се, да ће се још погодити на 50 милијона. Пре него што коначно склопе споразум, поднеће га Енглеској на мишљење.

Одговор Русије.

Одговор руске владе на аустроугарску ноту однео је јуче нарочити гласник у Беч. Садржина тога одговора није позната у појединостима. Одговор је сачињен у споразуму са посланицима Француске и Енглеске. Русија прихваћа предлог барона Ерентала, да се велике силе међусобно саветују о анексији пре састанка европске конференције, али иначе остаје при своме становишту, које још није званично објављено. У Бечу се задовољавају и тиме.

Из Србије.

Нарочити изасланик српски Стојан Новаковић вратио се из Цариграда. Одмах по повратку своме у Београд био је код краља Петра, коме је испоручио поздрав султанов и известио га о своме раду у Цариграду. Такав извештај поднео је по томе и влади у министарској седници. Како јављају, Новаковић је постигао знатне успехе у Цариграду.

„Будапешти Хирлапу“ јављају из Београда, да је српска влада наумила да тражи од народне скупштине нових 14 милијона динара на војне сврхе.

Из Турске.

Данас се у Цариграду отворио турски сабор. Улице су све украшене и народ плива у радости. На окупу је око 190 посланика. Од ових су преко 80 одлучне приставе младотурске странке. Прексиноћ су посланици држали конференцију. Већали су о томе, да ли да султан поново положи заклетву на устав пред сабором. Већина је била зато. Мањина је сматрала, да је довољна султанова заклетва пред шеик-ил-улемом. До одлуке није дошло.

Из Цариграда јављају, да ће од сада и немуслимани вршити војничку дужност.

Бојкот у Турској.

„Пештански Лојд“ јавља, да се енглески конзул у Хајфи (Палестина) ставио на страну Младотурака, откако је избио покрет против Аустрије. Пре неколико дана је свет демонстративно ишао улицама и грдио не само Аустрију него и Немачку, нарочито немачке насељенике. Од тога дана и у том месту бојкотују пароброде аустријског Лојда, што дотле нису чинили.

Изјава Гучкова.

Из Петрограда јављају „Пештанском Лојду“, да је вођа октобриста Гучков изјавио, како су од последња 24 сата наступеле нове прилике, које онемогућавају рат између Аустроугарске и Србије и Црне Горе. Какве су пак те прилике, не може казати.

Манастирски приходи за 1909. годину.

Саборски одбор је у последњем свом заседању установио манастирске приходе и расходе за 1909. годину. Ваше дана се бавио саборски одбор с том ствари и поступао је најзвесније.

Рачун је испао врло повољно. За годину 1909 биће од наших манастира чиста прихода 354 хиљада круна Две трећине употребиће се на школске просветне цели, а то је 236 хиљада круна за годину дана. Ово заиста није мала свота.

Чланови саборског одбора тврдо су уверени, да ће чисти приходи бити и већи. Они су узимали у рачун свуда мање приходе, а у расходе су узимали веће свote, које ће се дабогме обрачунати.

Приходи износе	К 912.345
Расходи износе	К 557 833
Чист приход	К 354 512

Идућих година биће манастирски приходи бар за 50 хиљада круна већи. Највећи наш манастир, Крушедол (који има 2700 јутара земље, међу осталим 1637 јутара оранице), има данас укупна прихода само 56 хиљада круна. А манастир Грегетег, који је много мањи, има 80 хиљада круна укупна прихода. То је због тога, што је стари саборски одбор издао земљу манастира Крушедола једноме под закуп (а не парцеларно), и издао је ту земљу под закуп без лицитације за 12 фор. годишње и то на 12 година Кад изађе закупнина а изаћи ће за две године, онда ће земља манастира Крушедола носити двоструки приход.

Из овога се види, да није била бескорисна она велика и дуга борба, што ју је водила српска народна радикална странка због наших манастира. За годину две дана, док се све уреди, док се прода силни фундус инотруктус, док се удеси „манастирска штампарија,“ целокупни приходи манастирски износиће годишње свакојако до близу пола милијона круна. Онда ћемо моћи у највећој мери да помажемо наше школе и просвету а да на народ не навољујемо терете.

А досад? Досад све до последњих година, док нису дошли радикали на управу, нису наши манастири уносили у народно црквене фондове кад год неколико форинти, кад год ништа, а кад год су се задуживали, те им је саборски одбор морао да поклања по 50 хиљада из народних фондова, јер нису могли да плаћају ни камату на дуг.

Дабогме требаће још која година рада, док потпуно осетимо благодети нове манастирске уредбе. А биће можда још и борбе због појединости. Но ми смо тврдо уверени, да ће народ наш чврсто стајати уз саборски одбор и српску народну радикалну странку.

Повереница

срп. нар радикалној странци.

Пишу нам из Дуњаје: „Наша црквена општина још пре два месеца једногласно је изгласала поверење већини на српском народно црквеном сабору. посланицима српске народне радикалне странке. У своје време ми смо вас о томе известили, али још ни данас не видимо нашу општину међу оним врлим општинама, које одобравају заслужни рад наше народне радикалне странке по српски народ, школу и цркву. Молимо вас, да међу те општине уврстите и нашу“. (Честита црквена општина у Дуњаји свакако је случајно изостала и ми је радо уврштујемо! Молимо и овом приликом све наше пријатеље, да нам јаве, ако је која општина изгласала повереницу већини нашег црквеног сабора, а нисмо је забележили)

Зашто су обијали јабуку на старо-градишкој цркви?

Из Загреба добијамо ове редове:

Дознао сам: Зашто су обијали јабуку на старо-градишкој цркви? Нису они тражили тамо никакве тајанствене ствари. — Знали су да ће у јабуци наћи споменицу и можда неку књижицу, а то су они и тражили нарочиту споменицу

Као што је познато у темељу какве јавне зграде или баш и у јабуци цркве меће се споменица. У тој споменици је забележена година кад је зграда подигнута или крст на цркви ту је име владара, који је владар у оно време, ту су забележени онај-ашњи световни и црквени великодостојници, имена оних који су се трудили око подизања грађевине и све што се односи на то.

Ту су споменицу тражили у јабуци старо градишке цркве. Неки су потказали да у тој споменици није забележено име нашег владара, него имена краља Петра, или је бар забележено и то, да је у времену кад се подизао крст на старо-градишкој цркви владао у Србији краљ Петар. И да су то нашли, то би сматрали у овом времену као доказ велико српске пропаганде.

Но у споменици тога није било. Било је само забележено да је крст подигнут за време владе краља Фрање Јосифа I.

И кад нису нашли оно што су тражили, вратили су оштиња натраг споменицу да је метне на старо место. А тешко би било одборницима и председништву, да су случајно забележили и то, да је у том времену владао у Србији краљ Петар I

Као што видите код нас свачега

Народна награда

Најслађа је награда — народна награда, али се та најтеже и добија Народ бодрим оком прати рад свачији и он, једино он, непристрасно суди свакоме према заслузи. Зато је та награда најдрагоценија и ми радо бележимо награду, одликовање народно, двојице наших заслужних свештеника Град Вршац приликом избора варошких представника, одликовао је својим поверењем једног нашег од најспремнијих свештеника, искреног пријатеља народног проту вршачког Божидара Поповића. Становништво пак Великог Бечкерека, имајући у обзиру заслуге тамошњег честитог свештеника Драгутина Мојића, с великим одушевљењем изабрало га је за варошког представника, а Српска Читаоница за свога председника. — Честитамо.

Преметачине у Земуну.

У уторак 8. децембра 1908 одржана је преметачина код средњошколаца Спасоја Вукотића и Мирослава Стојановића, оба матуранта. Преметачина је одржана без знања управитеља У. Поповића. Није се ни код једног нашло ништа, што би могло послужити за доказ велико-српске пропаганде, а то се види и по томе, што су об јаца још на слободи. Дакле дошао је ред већ и на децу!

Најновије.

Беч. Ђорђе пл. Стратимировић генерал умро је. (Сутра ћемо донети опширније о њему Пр. ур. „Заст“)

Брзојави „Заставе“.

Отиглн 4 децембра.

Алмажанска посла.

Вел Бечкерек Овршбеници епархијског одбора Марко Богдан и Сава Путник, у место да по решењу саборског одбора натраг врате у част и дужност наш црквени одбор и црквену скупштину, дођоше да воде истрагу. Да ли је епархијски административни одбор већа власт од саборског одбора? Црквени је одбор изјавио да тражи извршење решење саборског одбора и остави збуњене изасланике на цедилу. Из овога се свега јасно види зла намера темишварског административног одбора. Сазнадоше из листова шта је решио саборски одбор, те пре но што је стигао епархијски званичан акт о томе, изасланици одоше да још промуте и изазову трзавице, наравно браниће се тиме да нису добили званично обавештење о решењу саборског одбора. И овај корак јасно доказује ровења и тактику алмажанску. Пр ур. „Заст.“

Одговорни уредник
Константин Брадваровић.

Календар РАД

Изишао је из штампе и разашиље се календар „РАД“. У њему је врло одабрана садржина и врло много слика. — Поруџбине треба слати: Управи деоничарског друштва „Рада“ у Руми.

Српска штампарија дра Светозара Милетића у Новом Саду.